

Motion till riksdagen

1988/89: A457

av Magnus Persson m.fl. (s)

Regionalpolitiken inom skogslänen

Regionalpolitiken har under flera decennier varit ett viktigt politiskt instrument för att möta strukturförändringarna inom näringslivet. Helt naturligt kom regionalpolitiken till en början att i huvudsak inrikta sig på tillverkningsindustrin. Det finns även exempel på andra regionalpolitiska satsningar. Till de mest framgångsrika hör etableringarna av Umeå universitet och högskolan i Luleå. Omlokaliseringen av ett antal statliga verk under 1970-talet är annan betydelsefull åtgärd.

Utbyggnaden av den gemensamma sektorn har haft och har alltjämt en väsentlig regionalpolitisk betydelse. Den centrala förvaltningen borde dock i samband med den snabba tillväxt som ägt rum ha använt mer aktivt för regionala satsningar. Ett flertal nyinrättade myndigheter och verksamheter skulle med fördel ha kunnat lokaliseras utanför Stockholms-regionen.

Dagens svenska arbetsmarknad behöver andra regionalpolitiska insatser än 1960-talets. Den statliga sektorn har av flera skäl möjlighet att spela en nyckelroll i regionalpolitiken. Åtgärder inom den statliga sektorn kan visa vägen för insatser på andra områden och få en rad följeffekter inom andra samhällsområden.

En fungerande infrastruktur hör till de viktigaste förutsättningarna för den regionala utvecklingen. Ansvaret för detta ligger i stor utsträckning på statliga verk och myndigheter. En välplanerad satsning på utbildning, transportsystem, energiförsörjning, data och telekommunikationer m.m. utgör grunden för en ökad produktion och sysselsättning även inom den privata sektorn.

De geografiska avståndsnackdelarna måste motverkas med goda kommunikationer. Det gäller såväl gods- och personaltransporter som data- och telekommunikationer.

De senaste årens högkonjunktur har starkt ökat behovet av arbetskraft i storstäderna, samtidigt som den gjort problemen mindre akuta i utsatta regioner. Den offentliga sektorns tillväxt har verkat regionalt utjämnande eftersom den gynnar sysselsättningen i alla typer av regioner. Specialdestinerade regionalpolitiska "paket" till bl. a. Norrbotten och Bergslagen har också påverkat den regionala utvecklingen.

Trots den minskade arbetslösheten måste vi konstatera att skogslänen alltjämt brottas med sysselsättningsvårigheter. De s. k. arbetslöshetsöarna är främst ett inlands- och glesbygdsproblem. De inomregionala problemen med ökad befolkningsomflyttning inom våra skogslän innebär också stora påfrestningar.

Arbetslösheten är fortfarande jämförelsevis hög, samtidigt som sysselsättningsgraden är påtagligt lägre än riksgenomsnittet. Arbetsmarknaden är speciellt svag för ungdom och för kvinnor. Dessutom är deltidssysselsättningen hög.

Inom skogslänen pågår ett intensivt nydaningsarbete bl.a. med hjälp av de medel regeringen avsatt för regionala utvecklingsinsatser. Anslaget har varit oförändrat under de senaste åren, och i årets budget föreslås heller ingen uppräknig. Detta innebär att anslaget urholkas reellt sett. På grund av det aktiva arbetet och de gynnsammare konjunkturerna har i skogslänen medlen som används för lokaliseringsstöd, glesbygdssöd och projektinsatser inte räckt till. I år har flera län redan brist på medel. För att kunna dra nytta av de goda konjunkturerna och aktiviteterna i länen är det nödvändigt att fördelningen av anslagen för regionala utvecklingsinsatser ges en helt annan regionalpolitisk profil än hittills. En uppräknig av anslaget är dokumenterat nödvändigt.

Skalen för det ökade behovet är högre investeringsvilja i näringslivet under nuvarande relativt goda konjunktur, utvecklingsinsatser från länsorganen – exempelvis Landsbygd 90, teknikspridning – samt i viss mån överhettning i andra regioner.

Det är därför som vi finner det ytterst angeläget att den investeringspotential som näringslivet uppvisar, tas till vara och stöds med alla tankbara medel. Många delar av skogslänen utgör goda lokaliseringsalternativ till utbyggnad i storstäderna. Regionalpolitiska medel bör i ökad utsträckning ställas till förfogande för att stimulera till bl.a. en fortsatt omlokalisering från storstäderna.

En fortsatt ohämmad expansion i de redan överhettade områdena är helt oförenlig med regionalpolitikens syften. Åtgärder för att sprida tillväxten är nödvändigt. Alla invånare i Sverige bör ges samma rätt till en likvärdig levnadsstandard var vi än bor och vistas i det här landet. Det måste också finnas rimliga förutsättningar att driva företag i landets olika delar. I dag finner vi nackdelar både av överhettning i storstadsområden och av att serviceunderlagen minskar i bruksorter och i glesbygd. De regionala obalanserna bär i sig fröet till ytterligare ökade klyftor. I arbetet med att återskapa en stabilitet i skogslänen som ger förutsättningar för en positiv utveckling i framtiden krävs därför insatser både för att i länen stärka infrastrukturen och andra nödvändiga utvecklingsresurser och för att på det nationella planet åstadkomma en jämnare spridning av expansionen och de ekonomiska vinsterna därav. Återuppbyggnadsarbetet måste således följa fyra parallella linjer:

- restaurera de traditionella basnäringarna, bl.a. genom en ökad förädlingsgrad för ett bättre tillvaratagande av resurserna;
- utveckla alternativen, d.v.s. åstadkomma en differentiering som minskar det ensidiga beroendet av ett fåtal branscher och företag;
- stärka infrastrukturen och sprida de vitala utvecklingsresurserna jämnare över landet; samt
- förhindra att den ekonomiska tillväxten koncentreras till några få orter eller områden i landet.

Sverige har i dag en stark ekonomi och det finns en betydande utvecklings-

potential inom industrin. Situationen är därför mer gynnsam än på mycket länge för att på allvar driva en hög regionalpolitisk ambition. I dag finns resurser för att skapa en bättre regional balans.

Nyligen har ERU (expertgruppen för forskning och regional utveckling) analyserat den regionala obalansen i landet. Expertgruppen förutspår i en genomgång av den regionala problembilden fram till sekelskiftet att tiotusentals industrijobb under 1990-talet kommer att försvinna i Norrland och Bergslagen. Resultatet blir fortsatta regionala problem med en dramatiskt minskad industrisysselsättning i vissa regioner åtminstone till mitten av 1990-talet. ERU räknar med en internationell konjunkturnedgång i början av 1990-talet.

För skogslänen kan konjunkturnedgången, om den blir djup och långvarig, leda till att LKAB, SSAB, Boliden och en rad andra bolag lägger ner viktiga delar av verksamheten. ERU förutspår att den nuvarande situationen i skogslänens industricentra med nettoutflyttning och högre arbetslöshet än riket i övrigt kommer att bestå under första hälften av 1990-talet.

En konsekvens av det resonemanget kan innebära stora befolkningsomflyttningar med en ytterligare stark koncentration av befolkningen till storstadsområdena. Vi befarar en framtida försvagning av skogslänen med vikande befolkningstal fram till mitten av 1990-talet.

För Bergslagen och Norrbotten leder en konjunkturnedgång till nya strukturedskärningar inom det "järnindustriella komplexet" som regionerna byggts upp omkring. ERU räknar med att ytterligare cirka 10 000 jobb försvinner inom dessa områden. Det är svårt att finna andra typer av verksamheter i berörda landsändar vilkas expansion skulle kunna kompensera sysselsättningsminskningen inom det järnindustriella komplexet, bedömer ERU. Om näringslivet i exempelvis Bergslagen skall kunna växa måste den industriella basen breddas. ERU ser emellertid flera hinder för en sådan breddning.

Enligt vår bedömning måste skogslänen räkna med att den tekniska utvecklingen och den alltmer ökande internationaliseringen under överskådlig framtid för med sig strukturförändringar som lokalt kan bli mycket kännbara. De möjligheter till en långsiktigt positiv utveckling som ERU framhållit kvarstår emellertid i stort. Statens medverkan behövs därför på en rad områden som bl.a.

- ungdomsfrågorna
- kvinnosysselsättningen
- högskole-, gymnasieskole- samt fortbildningsfrågorna
- infrastrukturen (vägar, järnvägar, flyg, tele och data, energi m.m.)
- samverkan i utvecklingsfrågor över administrativa gränser
- kompetenshöjning och kapacitetsökning i arbetet med näringslivsutvecklingsfrågor på såväl kommunal som regional nivå
- ensidigheten i näringslivet

Energifrågan är en annan viktig komponent för att trygga sysselsättningen. Skogslänens och Bergslagens basnäringar är ytterst energikrävande och konkurrensutsatta. Det är viktigt att den framtida energiförsörjningen tryggas och att garantier för drift och nyinvesteringar ges ifrån ansvarigt håll. Det är av särskild vikt att den elintensiva industrins försörjning av elenergi säkerställs.

Sammanfattningsvis kan följande sägas:

Kraven på förnyelse inom näringsliv och offentlig verksamhet i skogslänen kommer att vara stora. Behov av extraordinära insatser från statens sida finns väl dokumenterade. Detta gäller inte minst utvecklingen av infrastrukturen – såväl kommunikationer som utbildning och forskning. Det är viktigt att skogslänen ges möjlighet att vidareutveckla och intensifiera det regionalpolitiska utvecklingsarbetet. Detta kräver samtidigt ökade resurser.

Bristerna inom skogslänen är uppenbara och det krävs kraftfulla och utålliga insatser för att komma till rätta med dem. Nittioalets regionalpolitik måste ta de avgörande stegen för att i grunden angripa de trender som lett till de regionala obalanserna.

Inom överskådlig framtid torde skogslänen ha uppenbara svårigheter att själva öka tillväxten inom berörda regioner. Staten måste aktivt bidra till att stödja skogslänen i vår kamp för en regional utveckling som kommer att innebära besparingar på sikt för landet i sin helhet.

Hemställen

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en mer markerad regionalpolitisk profil på fördelningen av anslagsmedel för regionala utvecklingsinsatser.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om regionalpolitiska medel för att stimulera fortsatt omlokalisering från storstäderna.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av insatser för att stärka infrastruktur och andra utvecklingsresurser i skogslänen.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den elitensiva industrins energiförsörjning¹].

Stockholm den 25 januari 1989

Magnus Persson (s)

Roland Brännström (s)

Nils-Olof Gustafsson (s)

Axel Andersson (s)

Bo Holmberg (s)

Inger Hestvik (s)

Sten-Ove Sundström (s)

¹ 1988/89:N459